

УДК 338.4:631

Андрусів У.Я.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри теорії економіки та управління
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу***Гавадзин Н.О.***кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки підприємства
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

УДОСКОНАЛЕННЯ НАПРЯМІВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДОСЛІДНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ВАЖЛИВОГО СКЛАДНИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

IMPROVEMENT WAYS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT FOR RESEARCH ENTERPRISES AS AN IMPORTANT PART PROVIDING THE TRANSFORMATION PROCESS

АННОТАЦІЯ

У статті виявлено особливості інноваційного розвитку дослідних підприємств. Визначено склад та здійснено класифікацію основних чинників, що стримують інноваційний розвиток. Обґрунтовано вплив інноваційного розвитку на активізацію трансформаційних процесів у досліджуваній сфері. Визначено загальні умови і напрями забезпечення розвитку дослідних підприємств, характерні для глобалізації економіки. Доведено доцільність формування інноваційного кластера дослідних підприємств.

Ключові слова: інноваційний розвиток, дослідні підприємства, чинники, напрями, кластер, трансформаційні процеси.

АННОТАЦИЯ

В статье выявлены особенности инновационного развития исследовательских предприятий. Определен состав и осуществлена классификация основных факторов, сдерживающих инновационное развитие. Обосновано влияние инновационного развития на активизацию трансформационных процессов в исследуемой сфере. Определены общие условия и направления обеспечения развития исследовательских предприятий, характерные для глобализации экономики. Доказана целесообразность формирования инновационного кластера исследовательских предприятий.

Ключевые слова: инновационное развитие, исследовательские предприятия, факторы, направления, кластер, трансформационные процессы.

ANNOTATION

In the article founded specifics of innovative development experimental enterprises. The composition and the classification of the major factors hampering innovation development. Grounded effect on activation of innovative transformation processes in the study area. The general conditions and directions of research providing businesses characteristic of economic globalization. The expediency of forming innovative cluster research companies.

Keywords: innovative development, research company, factors, directions, cluster, transformation processes

Постановка проблеми. Перехід дослідних підприємств до ринкових форм господарювання є характерною ознакою сьогодення, саме тому існує потреба в підвищенні ефективності їх господарювання на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, що можливе за рахунок активізації інноваційних процесів. Сутність змін, що відбулися за останнє десятиліття, стосується лише загальних організаційних перетворень. Отже, основні зрушення,

які б сприяли підвищенню ефективності діяльності таких підприємств, потребують активізації вдосконалених процесів, спрямованих на інноваційний розвиток дослідних підприємств у цілому. Реалізацію вдосконалення інноваційного розвитку дослідних підприємств доцільно здійснювати в контексті кластерного підходу, згідно з яким необхідно сформувати низку взаємодоповнюючих високотехнологічних кластерів, що вже володіють необхідним потенціалом у науково-технологічній сфері, заділом перспективних розробок і відповідним досвідом виконання технологічних проектів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика, методологічні підходи та теоретичні засади інноваційного розвитку підприємств викладені у працях В.А. Бугаєнка [3], С.М. Ілляшенко [4], Д.О. Карлюки [5], О.О. Поліщука [6], Л.І. Федулової [8] та ін. Ці вчені розглядають різні підходи до визначення поняття інновації; виокремлюють класифікації інновацій за різними ознаками; визначають недоліки інноваційного розвитку на різних рівнях та пропонують науково-методичні підходи до оцінки інноваційного розвитку.

Проте потребують поглибленого дослідження питання інноваційного розвитку, пов'язані з активізацією трансформаційних процесів дослідних підприємств.

Мета статті полягає у пропозиції напрямів удосконалення інноваційного розвитку дослідних підприємств в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливістю дослідних підприємств є відмінність від інших базових галузей економіки. Для них інноваційна діяльність включає в себе інноваційний процес, що розпочинається з появи науково-технічної ідеї та закінчується розповсюдженням продукту. Основою інноваційного процесу є новизна рішення. Впровадження на підприємствах новизни пов'язане зі зміною певних визначених функцій їх господарювання.

Залежно від напрямів інноваційних змін на дослідних підприємствах слід вводити чітку систему інноваційного розвитку. Основою має стати розроблення інноваційної стратегії, що є запорукою ефективності та конкурентоспроможності підприємства.

Інноваційний розвиток передбачає розроблення чіткої структури інноваційного процесу, що має повністю бути адаптованим до умов функціонування дослідних підприємств. За останні роки, незважаючи на досить складні трансформаційні процеси, значно зросла зацікавленість до інновацій. За прогнозно-аналітичними дослідженнями, науковий потенціал України за наявності необхідних інвестицій дає можливість вийти на світовий рівень у різних галузях науки і технологій [6]. Для дослідних підприємств інноваційні процеси характеризуються тим, що охоплюють увесь багатоступінчастий процес і завершується результатом – інноваційним продуктом.

Процес обґрунтування доцільності інновацій – це комплексне дослідження нововведень у всіх сферах діяльності з визначенням економічного і соціального результату від їх запровадження. Інноваційні процеси охоплюють всю науково-технічну, виробничу, маркетингову діяльність і, зрештою, орієнтовані на

задоволення потреб ринку [3]. Трансформація підприємств на основі інноваційного розвитку торкається всіх видів управління: оперативного, перспективного та стратегічного. Управління інноваціями є одним із найважливіших процесів, необхідних для ефективного функціонування та конкурентоспроможності дослідних підприємств.

Нереальність інноваційного розвитку в Україні можна заперечити, оскільки за останні роки її економіка зазнала суттєвих трансформаційних перетворень. За своєю сутністю трансформаційні ринкові перетворення у вітчизняній економіці теж є інноваційними, тому інноваційний потенціал як надбання економіки України може стати запорукою і реальністю інноваційного розвитку нашої держави загалом та дослідних підприємств зокрема. Для пропозиції напрямів удосконалення інноваційного розвитку дослідних підприємств доцільно визначити головні чинники, котрі перешкоджають цьому процесу. На інноваційний розвиток впливають чинники, які можна розділити на п'ять груп: економічні, технологічні, організаційно-управлінські, правові, професійна підготовка кадрів (рис. 1) [7].

Як видно з рис. 1, фактори, що стримують інноваційний розвиток, пов'язані, по-перше,

Рис. 1. Фактори, що стримують інноваційний розвиток

з негативними процесами, що відбуваються в економіці країни, по-друге – із правовими обмеженнями, а по-третє – з організаційно-управлінськими, соціально-психологічними стереотипами та рівнем професійної підготовки кадрів. Багато стримуючих факторів можна усунути спільними зусиллями держави, регіонів та самих підприємств [2].

Вплив зазначених груп чинників на інноваційний розвиток дослідних підприємств варто розглядати в кілька етапів. Перший – це оцінювання інноваційного потенціалу підприємства; другий – визначення ефективності інноваційно-інвестиційного проекту та прийняття рішення щодо його доцільності; третій – аналіз результатів впровадження такого проекту, причому необхідно порівнювати показники розвитку дослідного підприємства без нововведення та з його впровадженням.

Проблемами організації інноваційного розвитку дослідних підприємств в Україні є: відсутність функціонуючих програм підтримання та фінансування інноваційних проектів на рівні держави; нестача власних оборотних коштів у дослідних підприємств; впровадження нововведень вимагає витрат більших, аніж передбачається під час ухвалення відповідних рішень; потенційно ефективні нововведення не впроваджуються або впроваджуються з великою затримкою у часі. Важливість максимально швидкого інноваційного розвитку дослідного підприємства стосується проблеми скорочення тривалості інноваційного циклу, адже будь-яка інновація носить системний характер і поширю-

ється в усіх сферах діяльності, а отже, є головним чинником зростання економічного ефекту [1]. Саме тому створення інноваційного кластера дослідних підприємств значно прискорило б їх розвиток за рахунок усунення помилок в оцінці, вдосконалення організації інноваційних процесів, формування розвинутої інноваційної інфраструктури та акумуляції фінансових ресурсів.

Із моменту проголошення початку кластерних ініціатив і до цього часу актуальною проблемою для органів влади України залишається необхідність формування діючих інструментів і механізмів підтримки підприємств і стимулювання попиту на продукцію вітчизняного виробництва. Для реалізації цього стратегічного завдання необхідний потужний тандем науки й освіти. Наявна система роботи українського наукового сектору виявилася недостатньо спроможною забезпечити дослідницьку підтримку діяльності дослідних підприємств. Не вирішена проблема передачі знань від наукових центрів до інноваційних компаній. Нарешті, так і не одержали розвитку інструменти венчурного фінансування, оскільки складності з одержанням доступних кредитів та інших обігових коштів є серйозною проблемою навіть для інновацій у великих корпораціях, тому мова йде лише про реальне виживання відсталої економічної системи, що ризикує назавжди випасти із глобальних і конкурентних ринків [1].

Інноваційні кластери слід формувати та розбудовувати за принципом підтримки найвищих компетенцій у науково-технологічному секторі. Такі кластери консолідують наявний освітній,

Рис. 2. Схема організації інноваційного кластера дослідних підприємств

науково-технологічний і ресурсний потенціал для скоординованого розв'язання завдання інноваційного розвитку дослідного підприємства. Досягнення ефективного результату можливе за рахунок цілеспрямованого організаційного, законодавчого, ринкового та ресурсного стимулювання зростання і модернізації комплексів та інтеграції підприємств різних форм власності. Інноваційні кластери – це базові пункти й основа росту та сталого розвитку економіки. Кластер передбачає системний розвиток усіх складників економіки. Прослідковується одночасно модернізація освіти, реалізація перспективних і затребуваних НДДКР, комерціалізація розроблених рішень і освоєння їх промислового виробництва, вдосконалення виробництва, впровадження і сервісний супровід.

Уважаємо, що одним із найбільш складних завдань щодо формування інноваційного кластера є створення ефективної організаційно-виробничої системи самоорганізації та самоуправління (рис. 2).

Це зумовлено тим, що добровільне співробітництво підприємств і організацій – учасників кластера зі збереженням їх юридичної, майнової та фінансової самостійності передбачає високий рівень координації зусиль усіх членів даного об'єднання, тому виникає необхідність створення спеціального централізованого органу – координаційної ради, яка бере на себе дослідження, розроблення та супровід проекту, пошук інвесторів, надання консультаційної підтримки, постійний моніторинг ринку та наукових розробок, оновлення інформації через співпрацю з науково-дослідними установами та міжнародними організаціями, лобювання інтересів виробників у державних та місцевих органах влади тощо. Враховуючи складний фінансовий стан дослідних підприємств, найдоцільніше створювати таку структуру за рахунок державного фінансування, створюючи додаткові гарантії учасникам кластера. Щодо її організаційного ядра – ради кластера, то вона має слугувати координатором між усіма суб'єктами підприємницької діяльності, організаціями та установами, що сприятиме максимізації ефективності інноваційного розвитку дослідних підприємств [1].

Роль держави в процесі організації інноваційного кластера має полягати насамперед у сприянні проведенню науково-інноваційних досліджень, розповсюдженню інноваційних знань, розробці цільових інноваційних програм і проектів, а також у стимулюванні інноваційного розвитку галузі за допомогою фінансових механізмів, зокрема наданні пільгового кредитування для пріоритетних проектів, застосуванні прискореної амортизації і пільгового оподаткування на всіх етапах інвестиційного процесу в рамках визначених пріоритетів [9].

Успішне виконання плану інноваційного розвитку багато в чому залежить від наявності у дослідних підприємств відповідних джерел фінансування. Не менш важливими для розви-

тку цього сектору економіки є й управлінські інновації. Використання міжнародного досвіду інноваційних змін у формах і методах організації полегшує і пришвидшує адаптацію галузі до світових умов господарювання, забезпечує належний рівень інноваційного розвитку і, як наслідок, сприяє підвищенню її конкурентоспроможності.

Висновки. Розвиток будь-якого підприємства неможливий без вироблення ним напрямів своєї діяльності, які ґрунтуються на нововведеннях, тобто мають інноваційний характер. Широке застосування інновацій у діяльності дослідних підприємств призводить до інтенсивного інноваційного розвитку і, як наслідок, до активізації трансформаційних процесів. Інноваційний розвиток неможливий без визначення факторів, що його стримують. Фактори стримування інноваційного розвитку розділено на групи: економічні, технологічні, організаційно-управлінські, правові та професійна підготовка кадрів. Для прискорення інноваційного розвитку досліджуваних підприємств слід забезпечити формування інноваційного кластера, який візьме на себе завдання дослідження, розроблення та супроводу проекту, пошуку інвесторів, надання консультаційної підтримки, постійного моніторингу ринку та наукових розробок, оновлення інформації через співпрацю з науково-дослідними установами та міжнародними організаціями, лобювання інтересів виробників у державних та місцевих органах влади.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Андрусів У.Я. Інноваційно-інвестиційне забезпечення розвитку підприємств сфери виробництва будівельних матеріалів / У.Я. Андрусів // Наука й економіка. – 2015. – Вип. 2(38). – С. 69–75.
2. Андрусів У.Я. Інноваційний розвиток як чинник забезпечення технологічного розвитку регіонів / У.Я. Андрусів // Сталий розвиток економіки. – 2013. – № 3(20). – С. 184–189.
3. Бугасенко В.А. Формування потенціалу інноваційного розвитку харчової промисловості регіону : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.05 / В.А. Бугасенко. – Херсон, 2011. – 176 с.
4. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи : [навч. посіб.] / С.М. Ілляшенко. – Суми : Університетська книга, 2003. – 278 с.
5. Карлюка Д.О. Удосконалення управління інноваційним розвитком підприємств льонопереробної галузі : автореф. дис. ... канд. екон. наук / Д.О. Карлюка. – Київ, 2006. – 24 с.
6. Поліщук О.О. Інноваційні пріоритети розвитку АПК України / О.О. Поліщук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/polischuk-oo-innovatsiyini-prioriteti-rozvitku-ark-ukrayini/>.
7. Соколенко С.І. Кластери в глобальній економіці / С.І. Соколенко. – К. : Логос, 2004. – 458 с.
8. Федулова Л.І. Інноваційна економіка : [підручник] / Л.І. Федулова. – К. : Либідь, 2006. – 480 с.
9. Шубравська О.В. Інноваційні трансформації будівельного сектора економіки: світові тенденції та вітчизняні реалії / О.В. Шубравська // Економіка і прогнозування. – 2010. – № 3. – С. 90–102.